

НЕпаперова справа

Прагнути розвитку —
попри війну

Вишиванка:
від палеоліту до сьогодення

31 травня 2023 | №07-08
(1548-1549)

НОВИНИ ЧАЕС

Офіційна газета ДСП «Чорнобильська АЕС»

**З днем
народження,
Славутичу!**

У Відні — про потреби Чорнобиля

Нещодавно команда ДСП ЧАЕС взяла участь у координаційній нараді за національним проектом UKR9040 «Підтримка державних установ та відомств у питаннях зняття з експлуатації, поводження з радіоактивними відходами та відпрацюванням ядерним паливом, включно з радіаційно-екологічним моніторингом».

Нарада проходила у штаб-квартирі МАГАТЕ у Відні. До складу української делегації входили представники ДАЗВ, Державної інспекції ядерного регулювання України, ДСП «Об'єднання «Радон», ДСП «ЦППРВ», ДСП «Екоцентр» та ДСП ЧАЕС. Очолював делегацію голова ДАЗВ Євген Крамаренко.

Як розповів директор технічний (- головний інженер) ДСП ЧАЕС **Олександр ТІТАРЧУК**, котрий брав участь у нараді, її програма була дуже насиченою:

— Представники України поінформували МАГАТЕ про поточний стан зони відчуження та підприємств після росій-

ської окупації, про першочергові заходи щодо відновлення та подальшого функціонування з урахуванням норм і правил ядерної та радіаційної безпеки.

Далі учасники обговорили стан реалізації проекту технічного співробітництва UKR9040, котра розпочалась у 2020 році й була спочатку дуже ускладнена карантинними обмеженнями щодо COVID-19, а потім широкомасштабною агресією росії проти України. Тож було важливо підсумувати зроблене та намітити реалістичні плани на цей рік.

— Щодо ЧАЕС якісь рішення на нараді було прийнято?

— У 2022 році було проведено три місії МАГАТЕ з надання допомоги Чорнобильській АЕС та Зоні відчуження у сфері ядерної безпеки та захищеності. На основі звітів цих місій МАГАТЕ сформувало перелік потреб, частина яких буде реалізована через проект технічного співробітництва.

Під час наради було розроблено конкретний план по кожному підприємству. По ЧАЕС до цього плану ввійшли питання поводження з ВЯП, РАВ, спецвиробами, потреби відновлення функціонування об'єктів, зокрема, закупівля критично важливого обладнання та запчастин, витратних матеріалів. Цей план буде фінансуватися із коштів донорів, частина яких вже погодилася виділити кошти, а з іншими МАГАТЕ активно працює.

Також було обговорено механізми надання цієї допомоги від МАГАТЕ в умовах воєнного стану та відповідальності сторін при здійсненні поставок.

На нараді також було розглянуто ключові позиції за новим проектом технічного співробітництва на 2024-2025 роки.

На думку Олександра Тітарчука, МАГАТЕ реально оцінює ризики та загрози в сфері ядерної та радіаційної безпеки в умовах війни і готове надавати підтримку підприємствам, які працюють у цій сфері, зокрема й ЧАЕС.

Працівників ЧАЕС нагороджено державними відзнаками

10 травня Голова Державного агентства України з управління зоною відчуження Євген Крамаренко з робочою метою відвідав майданчик ДСП «Чорнобильська АЕС». Під час візиту відбулося урочисте вручення державних відзнак працівникам Чорнобильської АЕС.

Відкрив захід директор технічний ЧАЕС Олександр Тітарчук: «Завдяки героїзму та професіоналізму персоналу під час окупації вдалося зберегти контроль над ядерними матеріалами та радіоактивними відходами, забезпечити роботу систем, важливих для безпеки».

Євген Крамаренко висловив подяку колективу Чорнобильської АЕС, працівники якої своїми професійними діями зберегли майданчик ЧАЕС у безпечному стані.

Почесними грамотами Кабінету Міністрів України, Подяками Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, а також Київської обласної військової адміністрації були нагороджені інженери, кухарі, охоронники та інші працівники Чорнобильської станції, які залишилися на своїх робочих місцях та забезпечували безперебійну роботу підприємства у нелюдських умовах — в окупації та за прямої загрози життю.

НАН України на Чорнобильській АЕС

24 травня зону відчуження та Чорнобильську АЕС із робочим візитом відвідали представники керівного складу Національної академії наук України на чолі з президентом НАН України Анатолієм Загороднім.

Метою візиту є поглиблення наукового супроводу робіт у зоні відчуження, зокрема і робіт щодо зняття Чорнобильської АЕС з експлуатації та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему.

На промисловому майданчику Чорнобильської АЕС відбулася робоча зустріч керівництва НАН України із головою ДАЗВ Євгеном Крамаренком, виконувачем обов'язків генерального директора ДСП ЧАЕС Валерієм Сейдою та мером міста-супутника ЧАЕС Славутича Юрієм Фомічевим.

«Нам дуже хотілося ознайомитися з тим, що сьогодні відбувається на майданчику ЧАЕС і, вочевидь, ми хочемо розширити нашу співпрацю з Чорнобильською електростанцією. Сьогодні з головою ДАЗВ та керівництвом ЧАЕС мова йшла про те, що було б добре створити науковий хаб, і в такий спосіб розширити нашу співпрацю, долучати інші інститути нашої Академії. Ми бачимо в цьому наше майбутнє», — прокоментував візит пан Загородній.

В ході візиту на станцію представники НАН також побували на БЩУ-3, у центральному залі третього блоку, а також біля пам'ятного знаку Валерію Ходемчуку, на колишньому блочному щиті управління четвертим блоком та під дарком нового безпечного конфайнмента.

Крім того, під час візиту гості відвідали Інститут проблем безпеки АЕС НАН України у місті Чорнобилі та оглянули будівлі, де найближчим часом планується розміщення лабораторного корпусу установи. Відвідування

зони відчуження завершилося екскурсією до колишнього міста атомників Прип'яті.

«ІПБ АЕС є давнім партнером Чорнобильської АЕС та виконує цілу низку важливих досліджень, спрямованих на забезпечення безпеки виконання складних процесів зняття станції з експлуатації. Поглиблення співробітництва — важлива складова цього процесу і ми налаштовані на довгі роки співпраці у подальшому», — зазначив Валерій Сейда, підсумовуючи візит.

INUDECО: робота триває

4 травня 2023 року відбулась онлайн-зустріч POST-INUDECО. Учасники Восьмої Міжнародної конференції «Проблеми зняття з експлуатації об'єктів ядерної енергетики та відновлення навколишнього середовища» INUDECО-2023 зібрались на окрему дискусію, щоб зробити перші висновки про роботу конференції.

Модератор дискусії Арина Старовойтова, директор Агентства регіонального розвитку Славутича, повідомила учасникам про результати благодійного збору: зібрано кошти, які дозволять придбати крім реабілітаційних сходів для навчання ходи, також ще дві одиниці реабілітаційного обладнання.

Під час дискусії обговорили також, якими є реальні кроки для забезпечення безпеки АЕС, чи буде малий модульний реактор розміщений поблизу Славутича, яким є вплив війни на ядерну енергетику в Україні.

У дискусії взяли участь Дмитро Стельмах, начальник відділу стратегічного планування ДСП ЧАЕС, Максим Савельєв, старший науковий співробітник Інституту проблем безпеки АЕС НАН України, Володимир Борисенко, завідувач відділення атомної енергетики Інституту проблем безпеки АЕС НАН України, Марк Железняк з Університету Фукушіми, депутати Славутицької міської ради тощо.

Зокрема, учасники дискусії говорили й про те, яким може бути план повоєнного відновлення для Славутича як міста-супутника ЧАЕС та якими можуть бути перші кроки для створення Північного наукового ядерного хабу саме у Славутичі.

Триває робота учасників INUDECО над резолюцією конференції. Окремо обговорили про подальшу роботу над випуском друкованого видання за підсумками багаторічної роботи конференції, а також анонсували проведення у Славутичі семінару, присвяченого темі застосування інформаційних технологій при знятті ядерних об'єктів з експлуатації.

Непаперова справа

21 травня відсвяткував своє 15-ліття відділ документального забезпечення (ВДЗ) Чорнобильської АЕС, хоча насправді в тому чи іншому вигляді цей підрозділ існує значно довше. Забезпечення документообігу — справа, без якої будь-яке підприємство, без перебільшення, не може існувати. Про історію та сьогодення ВДЗ розповіла його керівниця Тетяна ХРУСТАЛЬОВА:

— Діловодство — це система життєво важливих дій підприємства. При створенні підприємства, установи завжди існує процес ведення діловодства. Якщо говорити про початок реалізації завдань, які виконує наш підрозділ, то треба згадувати ще 1970 рік.

Хочеться згадати далеке минуле. Наказом № 14/к від 5 серпня 1970 «По особовому складу» було призначено секретаря-машиністку дирекції на будівництві Чорнобильської АЕС.

20 вересня 1971 року для належного ведення діловодства і посилення контролю за своєчасним виконанням, друкуванням та відправкою всієї вихідної документації внесли в обов'язки секретаря-машиністки ведення діловодства дирекції ЧАЕС.

При зміні структур ЧАЕС змінювалась назва відділу, але правила ведення діловодства, вимоги до документування управлінської інформації та організації роботи з документами незмінні.

З квітня 1975 року ведення діловодства на ЧАЕС забезпечували працівники адміністративно-господарського цеху: діловод, секретар-стенографістка, старша машиністка та машиністка, а також кур'єр.

У 1976 році призначено завідувача канцелярією в складі АГЦ.

У вересні 1983 року було організовано центральний архів з діловодства ЧАЕС, який увійшов до складу канцелярії.

З 27 грудня 1989 року канцелярія стала окремим структурним підрозділом під керівництвом заступника директора ЧАЕС із загальних питань.

Наказом від 17 травня 1995 року за № 329 було створено відділ документації та діловодства Чорнобильської АЕС.

15.04.2002 року наказом № 339 на виконання «Структурной схемы управления ГСП «Чернобыльская АЭС» 1С-С-03 було ліквідовано відділ документації і діловодства (ВДДП) і створено самостійний структурний підрозділ «Відділ документаційного забезпечення» шляхом передачі із ВДДП функцій, об'ємів робіт і штатних одиниць підрозділу:

- сектор організації діловодства;
- група операторів копіювально-розмножувальної техніки;
- сектор випуска документів;
- архів підприємства.

17 грудня 2004 року наказом № 909 було ліквідовано структурний підрозділ ВДЗ та створений загальний відділ (ЗВ) на базі ВДЗ відповідно «Плану заходів щодо реорганізації структури управління ДСП «Чорнобильська АЕС» введеного наказом від 14 жовтня 2004 року за № 695.

21 травня 2008 року вийшов наказ за № 375 «Про створення відділу документаційного забезпечення» (ВДЗ), який складається із наступних структурних ланок:

- керівництво, секретар керівника (підприємства);
- група організації діловодства;
- група технічної обробки документації;
- архів.

— Довга й цікава історія! Якщо дивитися ретроспективно, то, на вашу думку, які зміни у структурі підрозділу були на крає?

— Як на мене, то найвдаліший стан — це тепер, оскільки маємо злагоджену роботу всіх ланок підрозділу. Процес

документообігу ефективно організовано та максимально оптимізовано.

До функцій нашого підрозділу віднесено розроблення на ДСП ЧАЕС єдиного порядку документування управлінської інформації та роботи з документами незалежно від форми їх створення.

До керівництва входить начальник підрозділу, заступник начальника підрозділу та завідувач архіву. Основними завданнями і функціями цих працівників є організація діловодства відповідно до вимог державних стандартів та «Інструкції з ведення діловодства на ДСП «Чорнобильська АЕС», 26Е-С. Так, наприклад, секретар керівника (підприємства) займається забезпеченням та організацією всієї роботи генерального директора, заступників генерального директора, директора технічного (- головного інженера) та його заступників.

На групу організації діловодства покладено організацію функціонування системи управління документацією та діловодства (реєстрація, облік, обробка, перевірка, експедиція і архівування управлінської документації), а також:

- надання методичної допомоги та контроль за дотриманням встановленого порядку роботи з електронними документами в структурних підрозділах;
- організація роботи зі зверненнями громадян, організація і підготовка прийому персоналу (громадян) з особистих питань;
- організація документообігу, формування справ, їх зберігання та підготовка для передавання до архіву;

- впровадження та нагляд за дотриманням структурними підрозділами ДСП ЧАЕС вимог інструкції та національних стандартів;

- проведення регулярних перевірок стану діловодства в підрозділах;

- використання СЕД Megapolis.DocNet, ведення та актуалізація електронних довідників;

- дотримання вимог до підготовки електронних та паперових документів та організації роботи із ними;

- організація нагляду за станом збереження документаційного фонду ДСП ЧАЕС в електронній формі та користування ним;

- інформаційна взаємодія з органами виконавчої влади та іншими державними установами через систему взаємодії;

- розроблення типових маршрутів проходження документів на ДСП ЧАЕС;

- розробка і впровадження пропозицій по вдосконаленню системи діловодства на ДСП ЧАЕС.

Група технічної обробки документації виконує копіювання організаційно-розпорядчої і експлуатаційно-технічної документації ДСП ЧАЕС, тиражування бланків, виготовлення журналів, післяпечатну обробку документації, сканування, ламінування документів, переклад, редагування і коригування документів (ОРД, вихідної документації). Вони ж роблять перевірку правильності оформлення документів.

Особлива частина роботи нашого підрозділу — це архівна справа. На архів покладено організацію проведення експертизи цінності управлінської документації, комплектацію, забезпечення збереження, облік та використання архівного фонду документів ЧАЕС.

Окрім того, у архіві проводиться розроблення зведеної номенклатури справ ДСП ЧАЕС, приймання, облік та зберігання документів постійного й тривалого термінів зберігання, що надходять від структурних підрозділів станції, а також видача в установленому порядку архівних довідок, копій і виписок юридичним та фізичним особам, контроль за правильністю формування, зберігання й використання справ у структурних підрозділах.

Наші фахівці працюють над створенням та удосконаленням довідкового

апарату документів, що зберігаються, надають допомогу у розробці номенклатури підрозділів (описів, справ постійного і тривалого термінів зберігання та актів про виділення до знищення справ, які не підлягають зберігання) та багато що інше.

— **Чи стала ваша робота легшою після введення електронного документообігу?**

— Звичайно, це дуже прогресивний крок!

Електронний документообіг — ефективний та безпечний процес електронного обміну документами, який скорочує час, спрощує та оптимізує процес обігу службових документів з моменту їх створення або одержання до завершення виконання, відправлення, знищення або передавання до архіву, тому введення Megapolis.DocNet на підприємстві значно полегшило і організувало роботу персоналу всього підприємства.

Побачивши результативність електронного обігу документів, на подібні ж системи почали переходити й інші підприємства зони відчуження.

Так, ЧАЕС розпочала роботу в електронному документообігу в грудні 2016 року. Потім, на доручення ДАЗВ, програму модернізували, і всі підприємства, які підпорядковуються ДАЗВ, почали також працювати в DocNet.

— **До війни та окупації зони відчуження значна кількість вашого колективу працювала безпосередньо на майданчику. Як саме ці події вплинули на діяльність ВДЗ?**

— Війна, розпочата російською федерацією, та окупація, звичайно, вплинули як на роботу всього підприємства, так і на роботу нашого підрозділу.

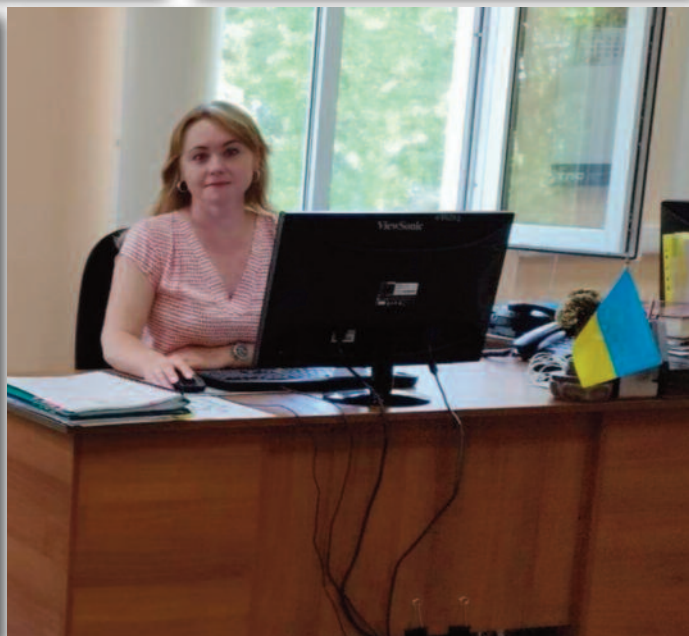
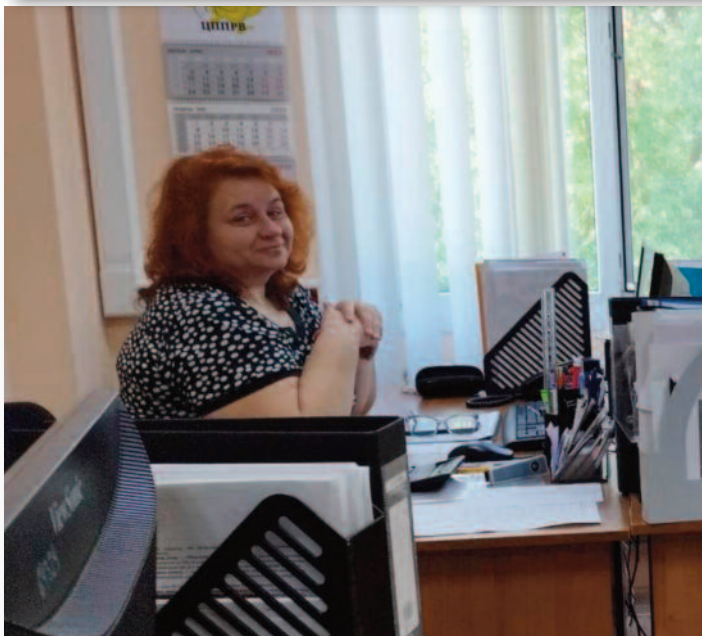
Оскільки наразі ЧАЕС працює вахтовим методом, увесь наш підрозділ переведено до офісного центру в Славутичі. До міста перевезено усю оргтехніку, а зв'язок з майданчиком здійснюється шляхом електронного документообігу.

Наразі документацію на проммайданчик передаємо тільки керівництву — ГІСу та його заступникам через відповідального, який виїжджає до зони відчуження.

— **І на завершення. Що б ви побажали колективу ВДЗ з нагоди ювілею?**

— Щиро бажаю колегам та всьому колективу ЧАЕС міцного здоров'я, добробуту, безупинного руху до успіхів, наснаги, оптимізму, впевненості у майбутньому, натхнення у щоденній праці, реалізації творчих планів, нових здобутків, блискучих ідей та реальних можливостей для їхнього втілення!

ПЕРЕМОГИ та МИРУ, МИРУ, МИРУ!

Прагнути розвитку попри війну

19 травня у Києві відбувся пленум Атомпрофспілки. Вперше з початку війни росії проти України пленум проходив у офлайн-режимі. Втім, певна частина учасників доєдналася до профспілкового форуму онлайн.

Значна частина обговорення стосувалася безпосередньо ЧАЕС та підприємств зони відчуження. Звичайно, обговорювалася і ситуація на ЗАЕС.

Як розповів голова ППО ЧАЕС Богдан СЕРДЮК, пленум проходив у вигляді панельних дискусій, що значно продуктивніше, ніж раніше:

— До участі у нашій роботі долучилися Міністр енергетики України Герман Галущенко та президент ДП «НАЕК «Енергоатом» Петро Котін.

Герман Галущенко звернув увагу на ключову роль атомної галузі у проходженні надскладного опалювального сезону 2022/2023 і подякував атомникам за їхню щоденну працю, яка дозволила втримати енергосистему країни.

Міністр також окреслив короткострокові завдання для галузі, зазначивши, що перше і ключове — це відновлення ЗАЕС. Коли вона буде звільнена, країна матиме величезний виклик — якнайшвидше відновити усе пошкоджене окупантами та доєднати станцію до української енергосистеми.

Керівник Енергоатома Петро Котін підкреслив, що Енергоатом на основі власного багаторічного досвіду розуміє власну відповідальність за розвиток атомної енергетики в Україні та сприяє відродженню ядерної енергетики у світ. Він зазначив, що Україна має амбітну мету — суттєво наростити виробництво електроенергії до 2050 року завдяки ядерній генерації та відновлюваним джерелам.

Він розповів присутнім і про актуальні проекти Компанії, зокрема, про будівництво нових енергоблоків та створення унікального виробництва, де будуть виготовляти компоненти ядер-

ного палива для вітчизняних атомних енергоблоків, а також про перспективи розгортання малих модульних реакторів в Україні.

Окрім того, Петро Котін розповів про майбутню корпоратизацію Енергоатома, підкресливши, що компанія не буде змінювати власника — 100% акцій і далі належатимуть державі й не підлягатимуть приватизації.

За його словами, переваг такої зміни багато. Корпоратизація, серед іншого, зменшить адміністративний тиск і полегшить співпрацю з нашими іноземними партнерами, а також дозволить покращити умови праці для працівників. Ну, звісно, побачимо, як це буде в подальшому.

— Загалом, пленум значну увагу приділив проблемам підприємств зони відчуження. На що саме звертали увагу при обговореннях?

— Я доповів про проблеми, із якими доводиться стикатися Чорнобильській АЕС та її колективу після визволення зони відчуження від окупації. Причому, я підкреслив, що ЧАЕС відчуває постійне недофінансування, яке останнім часом, з урахуванням секвестру бюд-

жету, становить близько 50 відсотків від бюджетного запиту. Все це знайшло відображення в постанові пленуму.

Постанова пленуму Центрального комітету Атомпрофспілки

Заслухавши та обговоривши інформацію першого заступника Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України Краснолуцького О.В., голови ППО Чорнобильської АЕС Сердюка Б.В. та голови Об'єднаної організації профспілки працівників підприємств зони відчуження Михайлюка Г.О. «Про ситуацію на підприємствах зони відчуження», Пленум Центрального Комітету профспілки констатує, що підприємства зони відчуження та їх колективи від початку широкомасштабної агресії російської федерації, здійснюють діяльність у надзвичайно складних умовах.

Відновлення роботи підприємств після окупації, організації вахтового режиму роботи на ДСП ЧАЕС, посилення оборонних заходів у прикордонній зоні та вирішення інших нагальних питань значно ускладнюється хронічними

проблемами недофінансування та процесом реорганізації підприємств, який триває постійно.

Оцінка потреб для виконання діяльності поточного року підтверджує серйозну нестачу коштів, передбачених у Державному бюджеті за бюджетними програмами, відповідальним за які визначено Державне агентство України з управління зоною відчуження, зокрема на забезпечення виплати заробітної плати з нарахуваннями працівникам підприємств, компенсації Пенсійному фонду України витрат на виплату та доставку пенсії пільговим категоріям, а також за енергоносії та надані комунальні послуги.

За рахунок жорсткої економії усіх наявних внутрішніх ресурсів та перерозподілу видатків такі додаткові кошти винайти немає можливості.

Поточна критична ситуація виникла, насамперед, у зв'язку з дефіцитом коштів у Державному бюджеті України та неврахуванням реальної потреби у коштах, зазначеної в бюджетному запиті, на виконання робіт і заходів із забезпечення бар'єрних функцій на території зони відчуження, робіт і заходів із зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічну безпечну систему.

Для недопущення виникнення соціальної напруги у трудових колективах, які забезпечують діяльність ядерно-небезпечних об'єктів, а також інших можливих негативних наслідків у поточному та наступному роках, Пленум Центрального Комітету профспілки

ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Інформацію про ситуацію на підприємствах зони відчуження взяти до уваги.
2. Головам профспілкових комітетів ППО та ООП підприємств зони відчуження взяти під особистий контроль дотримання трудового законодавства та соціальних гарантій працівникам на підприємствах ЗВ.
3. Спільно з Міністерством захисту до-

вкілья та природних ресурсів України та Державним агентством України з управління зоною відчуження України вжити необхідних заходів щодо:

- збільшення бюджетних призначень для ДАЗВ під час внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2023 рік»;

- забезпечення повного та ритмічного, протягом року, фінансування державних програм, які здійснюються підприємствами зони відчуження;

- проведення соціально-економічного аналізу реорганізації підприємств зони відчуження;

- дотримання законодавства України та виконання Галузевої угоди та колективних договорів на підприємствах, які їм підпорядковані, окремо в питаннях реорганізації підприємств, дотримання соціальних пільг та гарантій працівникам, підвищення дієвості соціального діалогу на різних рівнях.

4. Провести переговори з головами парламентських фракцій Верховної Ради України щодо безумовної підтримки фракціями законопроекту № 5658 «Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», прийняття якого врегулює питання відшкодування підприємствами зони відчуження витрат ПФУ на виплату і доставку пенсій за віком.

5. Звернутися до Міністра захисту довкілля та природних ресурсів України з пропозицією ініціювати включення законопроекту № 5658 до списку пріоритетних для розгляду Верховною Радою України.

6. Вимагати безумовного виконання пункту 4.24 Галузевої Угоди, укладеної між ДАЗВ та Атомпроф-спілкою, щодо надбавки за вахтовий метод роботи у розмірі 100% добових на відрядження в межах України.

7. Звернутися до ДАЗВ України з пропозицією:

- провести аналіз виконання Галузевої угоди між Державним агентством з управління зоною відчуження та Профспілкою працівників атомної енергетики та промисловості України та колективних договорів, укладених на підприємствах ЗВ, за 2022 рік та спільну нараду сторін за результатами аналізу;

- розпочати підготовку до укладання Галузевої угоди між ДАЗВ України та Атомпрофспілкою на 2024-2025 роки.

8. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на Матова В.О., голову профспілки.

Вишиванка: від палеоліту до сьогодення

Близько ста працівників ЧАЕС взяли участь в імprovізованому параді вишиванок 18 травня 2023 року.

Взагалі ж, Всесвітній день вишиванки колектив Чорнобильської АЕС відзначив небувалим досі розмаїттям вишиванкових кольорів, візерунків та фасонів. Вишиванковий флешмоб пройшов на трьох локаціях: промислового майданчику станції, біля офісного центру ЧАЕС та навчально-тренувального центру ЧАЕС у Славутичі.

Чернігівська традиція

...Назву Мізин (Мезин) у світі знає кожен історик — та й взагалі, кожен, хто хоч колись вчив історію. Власне, розповіді про розвиток людства розумного для найменших школярів розпочинається зі згадування найдавнішої палеолітичної стоянки стародавньої людини, досі знайденої на території сучасної Європи — Мізинської (Мезинської) стоянки, вік якої сягає більше ніж 30 тисяч років.

Від Славутича до села Мізин (Мезин) Коропського району Чернігівської області усього 208 кілометрів. Три години на авто — і ти вже в мальовничому сіверському селі, де було знайдено культурні знахідки, від яких захоплює подих.

На невеличкому «п'ятачку», як на долоні, історія людства, яке поступово крокувало від камінної епохи до епохи первинної обробки металів, від збиральництва до культурного землеробства, від примітивного буття до створення краси.

Наші пращури були сонцеприхильниками, і тому рідкісні прикраси та предмети побуту того часу, знайдені археологами, прикрашено давніми знаками сонця та нескінченності світу.

І так, по своїх, невідомих нам святах, вони носили вишитий складними поєднаннями сварог та спіралей одяг.

БРАСПЕТ ОРНАМЕНТОВАНИЙ З БИВНЯ МАМОНТА
20-18 тис. років тому пізній палеоліт. с. Мізин, Чернігівська обл.

Були у них свої магічні візерунки і для мисливського знаряддя, і для військового...

І що найдивніше: візерунки, характерні для поліської (сіверської) культури й досі чудово проглядаються у вишитих сорочках, які датуються вже близькими для нас часами — кінцем XIX — початком XX століття.

Здавалося б, тисячоліття промайнули над вишивальницями, мінялися теологічні наративи, політичні настанови, гоніння на все по-справжньому народне, а вишиті білими нитками по сірому полотну візерунки незмінно тягнуться до свого прадавнього мізинського коріння — попри війни, голодомори та геноцид у всіх його проявах.

З розвитком прадавнього суспільства візерунки на предметах ужиткового мистецтва в цілому, та вишитих сорочках зокрема, ставали дедалі різноманітніше, технічніше, вишуканіше.

На початку 1-го тисячоліття нашої ери це вже не просто окремі символи — це сюжети, які можна читати.

У середині першого тисячоліття нашої ери вишивка на сорочках починає набирати кольорів. Це пов'язано насамперед із розвитком ремесел та економічних подорожей, під час яких йшов природний обмін технологіями та первинний імпорт культурних та напівкультурних рослин.

Хто, коли, за яких обставин відкрив, що сольовий розчин здатний відбілювати льон та конопляне полотно? Хто з'ясував, що бузиновий відвар може пофарбувати вишивальні нитки в темно-синій, аж до чорного, колір? Як давні слов'янки дізналися про фарбовальні властивості моркви, цибулі, буряка, горіхових «кульчиків» та пічної сажі?

Історична наука не знає відповіді на ці та подібні питання — вона просто фіксує, що це було.

Приблизно в цей же час вишиті сорочки отримують перші гендерні ознаки: у жінок на тлі загального сваргово-спирального малюнку з'являються геометрично-рослинні фігури (так звані берегині), у чоловіків — списи та стилізовані зображення тварин. Згодом, ще за тисячу років, на вишиванках з'являються хрести та квіти. На нашій території це відбулося на межі 1050-1200 років: привнесене у язичницькі громади християнство приживалося поволі та мирно вживалося на полотні із язичництвом — так само як, власне, й зараз. І це те, що вирізняє українську вишиту сорочку як культурне явище поміж інших виробів, що мають декоративні вишиті елементи.

Чим північніше, тим вишивальна палітра була бідніша, чим південніше, відповідно, багатіша — все, зрозуміло, пояснюється багатством рослинності, яку можна використати для виготовлення барвників.

Втім, для Чернігівщини це правило якось не діє. Протягом цілого тисячоліття чернігівські сорочки зберігають притаманні лише своїм прадавнім аналогам ознаки: візерунки, вишиті білим по білому або сірому, поєднання семи різновидів вишивального стібка, серед яких обов'язково присутня багаторядна мережка із вирізуванням, так звані «солов'їні вічка» та «хитра низинка», об'ємність якої досягається тим, що голка, роблячи стібок, рухається не по зовнішній, а по внутрішній частині тканини.

Чому так? Версій в сучасній культурології більш ніж достатньо, проте жодна із них не пояснює явище у всій його дивній цілісності.

Вишиті вироби протягом тисячоліть вважалися елементами побутової магії. Окремі комбінації візерунків призначалися для дівчаток та хлопчиків, жінок та чоловіків фертильного віку, для літніх людей. Цілий магичний обряд виконувався родиною дівчинки перед тим, як починати складати дівчинці скриню на посаг (на Чернігівщині це називалося «приданим»), вишивати весільне простирадло та/або сорочку.

Окрема тема — парні сорочки, перша

сорочка немовляти, хрестильні крижми. Такого неймовірного, проте монолітного, поєднання християнства та язичництва ще пошукати!

А сорочки-дорожні паспорти? А сорочки, вишиті дерев'яним бісером, де кожна «зернина» за розміром не більше за просяне зернятко? А сорочки, вишиті кольоровим склом, яке спеціально видувалося на чернігівській скляній мануфактурі тонесенькою трубкою та рубилося спеціальним ножом ще гарячим? А виткані на спеціальних верстатах паски-крайки, у візерунках яких обов'язково зашифрована історія роду?

Власне, тема вишиванки в цілому, та чернігівської зокрема, неосяжно ширше однієї газетної статті або історичного дослідження. Це феномен, який не чекає часу для свого дослідження, оскільки розвивається щодня.

Розвиток чи занепад?

XX століття «пройшлося» по українській вишиванці із максимальною жорстокістю. Мистецтво вишиванкарства, яке за суттю своєю є проявом української ідентичності, винищувалося на всіх рівнях — від щоденного побутового булінгу тих, хто носив вишиванки в якості звичного одягу, до фізичного знищення української національної еліти, яка розуміла ідентифікаційне значення вишитої сорочки.

Напевно, жоден у світі відновлювальний артефакт не зазнав такого системного гоніння!

Як наслідок, практично втрачено переважну більшість складних технік вишивки, пов'язаних із рахунковим швом. Сьогодні майже не зустрінеш сорочок, виконаних у техніці мережки, гаптування тощо.

Проте, як і все, що здатне жити, але перебуває під тиском, вишита сорочка протягом ста років кардинально змінилася. Можна сказати, вона адаптувалася до сучасності, віддавши певну частину автентики в замін на універсальність. В сучасній сорочці вже навряд чи вдасться достеменно впізнати регіон, де її зроблено, проте в кожному, навіть фабричному, виробі помітно головне: тяжіння до правди з її сваргами, спіралями, смугами та тотемами-берегинями.

День вишиванки-2023

Вперше на Чорнобильській АЕС святкування Дня вишиванки відбулося у 2017 році. Тоді на роботу у вишитих сорочках прийшло трохи більше десятка працівників.

Цього року ЧАЕС майоріла вишитими сорочками — традиційними і різноманітними водночас.

І це було дуже красиво!

Пам'яті героїв Чорнобиля

6 травня у Славутічі відбувся XXXIII легкоатлетичний пробіг, присвячений пам'яті Героїв Чорнобиля, в якому взяли участь спортсмени з різних куточків України, а також учасники з Ізраїлю та США.

Перший старт змагань відбувся 30 квітня 1990 року, лише через чотири роки після Чорнобильської катастрофи. Тоді пробіг планувався як всесоюзні змагання команд атомних електростанцій з реакторами типу РБМК.

Пробіг присвячений людям, які поклали своє життя заради порятунку світу під час ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи 1986 року.

Для участі у пробігу-2023 зареєструвалися 184 спортсмени, стартували 166.

Географія, звідки приїхали спортсмени, особливо з огляду на воєнний час, досить широка: 30 міст/сіл України (Славутич, Київ, Чернігів, Ірпінь, Рубіжне, Прилуки, Кожухівка, Біла Церква, Варва, Рокитне, Харків, Миколаїв, Авдіївка, Бахмач, Суми, Бровари, Крюківщина, Гостомель, Полтава, Дніпро, Львів, Ізмаїл, Бориспіль, Вишгород, Шостка, Чорнобай, Батурин, Городня, Новгород-Сіверський, Черкаси) та 2 міст дружніх України країн (США та Ізраїлю).

Найбільше представництво спортсменів було, звичайно, з Чернігівської та Київської областей.

Серед учасників помічено чимало працівників Чорнобильської АЕС.

Ukraine NOW

Газета: «Новини ЧАЕС»

Засновник: ДСП «Чорнобильська АЕС»

Газету засновано у 1995 році. Свідectво про держреєстрацію друкованого засобу масової інформації Кі №830 від 11 листопада 2004 року.

Рукописи, надані в редакцію, не редагуються й не рецензуються. Редакційна колегія може не поділяти точку зору авторів публікацій.

Відповідальний за випуск: Віталій Медвідь

Над номером працювали: Майя Руденко, Анастасія Єрашова, Дмитрій Корчак

Зворотній зв'язок: korchak@chnpp.gov.ua
+380 4593 421 97